

**ЕКОНОМИКА И УПРАВЉАЊЕ МАЛИМ И СРЕДЊИМ
ПРЕДУЗЕЋИМА - SILABUS
АКАДЕМСКА 2018/2019. ГОДИНА**

Наставник: Проф. др Саша Петковић, ванр. проф.

Консултације: Понедјелком и уторком 08:00 – 11:00 часова, online
консултације sasa.petkovic@ef.unibl.org
Кабинет бр. 405, IV спрат

Сарадник: Матеа Златковић, ма, виши асистент

Консултације: понедјелком, 09:00 – 11:00 и сриједом, 16:00 – 18:00 часова,
online консултације matea.zlatkovic@ef.unibl.org
Кабинет бр. 403, IV спрат

- Термини наставе и вјежби -

Настава:

Уторак и сриједа, Сала 4, од 09:00 – 11:00 часова

Вјежбе:

Сриједа, КСР, од 13:00-16:00 часова

ЦИЉЕВИ КУРСА И НАЧИН РАДА

Овај предмет омогућава студентима да схвате значај и улогу малих и средњих предузећа (МСП) у економском расту и развоју једне земље. Студенти ће стећи систематска знања управљања процесима унутар МСП као и анализарања утицаја екстерних фактора на раст и развој МСП. Студенти ће теоретска сазнања добијена савладавањем Економије предузећа и Предузетничке економије на нижим годинама студија обогатити са концептуалним знањима ефикасног и ефективног управљања МСП, те ће стећи неопходна предзнања за наставак школовања на II циклусу студија. Један од циљева курса је креирање позитивне радне атмосфере у којој ће сви студенти моћи да искажу своје потенцијале у потпуности и остваре што бољи успјех. Главни облик рада биће уз теоретску презентацију и преглед литературе, обрада случајева из праксе, како би студенти научили како да стечена знања употријебе у практичне сврхе. У ту сврху, у току семестра биће организована гостујућа предавања еминентних стручњака из области предузетништва, пословног права, пословних финансија, маркетинга, и рачуноводства и ревизије.

Вјежбе ће бити конципирани на начин да се подстиче креативност и иновативност студената кроз гостујућа предавања предузетника и предузетница, студије случаја, панел дискусије, групни рад и презентације студената. Студенти могу да раде у групама од три до четири студента бизнис планове. Бизнис план ће се израђивати фазно, по поглављима у току семестра. Такође, студенти који желе да раде индивидуално, биће у могућности да самостално истражују проблематику релевантну за пословање МСП и презентују резултате властитих истраживања у форми есеја, односно стручног рада, уз поштовање методологије научно-истраживачког рада, како је дефинисано Упутством за израду стручних и научних радова

[https://ef.unibl.org/dokumenti/82Uputstvo za izradu strucnih i naucnih radova.pdf](https://ef.unibl.org/dokumenti/82Uputstvo%20za%20izradu%20strucnih%20i%20naucnih%20radova.pdf)

СТРУКТУРА ОЦЈЕНЕ

Евалуација рада студената ће се вршити према важећој Одлуци о начину праћења и валоризовања знања студената у академској 2018/2019. години, сходно члану 4. Одлуке <https://ef.unibl.org/dokumenti/653Odluka-o-nacinu-pracenja-i-valorizovanja-znanja-studenata.pdf>. У предиспитне обавезе се убрајају два обавезна колоквија са укупно 40% структуре оцјене (од 0 - 20 поена по колоквију). Семинарски рад или израда пословне идеје и презентација идеје на завршном Elevator Pitching-у ће бити награђен са максималних од 0 до 8% (од 0 - 8 поена). Обавезно присуство настави од минимум 80% присуства предавањима и вјежбама носи 2% (2 поена). На завршном испиту могуће је освојити максималних од 0 - 50% оцјене структуре оцјене.

Тимски пројекат – израда Канвас пословног модела

Студенти могу да учествују у изради тимског пројекта или самосталној изради стручних радова, тзв. есеја. Заједнички пројекат ће бити рађен у току семестра, уз менторску помоћ предметног наставника и сарадника, подршку и упутства професора и асистената са Катедре за пословну економију, менаџмент и маркетинг. Циљ тимског рада је да помогне студентима да развију вјештине тимског рада, као и способност самосталног истраживања, анализе проблема и способности предлагања практичних рјешења. Приликом креирања тима треба имати у виду да је значајан дио материјала и информација на енглеском језику. Посебно ће се цијенити финална презентација пословне идеје у форми «Elevator pitching»-а коју студенти врше пред крај семестра пред

вишечланом комисијом коју чине предметни професор, сарадник и представници из реда угледних домаћих предузетника. Осим тога, у току семестра се врше редовни мини извјештаји о раду и напретку тима.

Пословну идеју ће на почетку семестра одобрити предметни наставник, а на приједлог групе студената. Групу студената који ће израђивати Канвас пословни модел могу чинити минимално два, а максимално четири студента.

У том случају, у структури коначне оцјене биће укључен и дио оцјене намијењен за семинарски рад од 0-8%. Усмена презентација (Elevator pitch) – сваки тим ће имати 5 минута на располагању за усмену презентацију (три до пет минута (минута) на располагању за усмену презентацију (Elevator pitch) и додатних 5 минута унутар којих вишечлана комисија поставља питања, на која је потребно пружити одговоре. Усмена презентација пројекта ће се радити у 16-тој седмици семестра или у току завршних испита. У случају презентовања, један или више студената врше усмену презентацију, док у дијелу у којем се постављају питања, сваки од чланова пројектног тима треба дати одговор на најмање једно питање упућено од стране комисије.

Истраживачки пројекат – есеј

Студенти који желе да раде индивидуално, биће у могућности да креирају истраживачки пројекат и пишу есеј. Пројекат ће бити рађен у току семестра, уз менторску помоћ предметног сарадника и наставника. Циљ рада је да помогне студентима да развију вјештине истраживачког рада, као и способност самосталног истраживања, анализе проблема и способности предлагања практичних рјешења. Такође, циљ оваквог начина рада је припрема студената који желе наставити своје школовање на II циклусу студија, гдје је израда самосталних научних и стручних радова у форми тзв. приступних радова, саставни дио укупних предиспитних обавеза студената. Истраживање на пројекту треба да буде широко и свеобухватно, да укључи различите релевантне изворе информација које могу да буду од користи у анализи теме. Студенти се охрабрују да у својим истраживањима искораче из материјала дефинисаних силабусом курса, да демонстрирају оригиналност, флексибилност и иновативност у раду, али да предложене теме буду у складу са главним циљем курса.

Студент/киња ће предложити назив теме рада електронским путем предметном наставнику. Када тема буде одобрена, студент/киња приступа изради рада, а коначну верзију рада шаље електронским путем најкасније **10 дана** прије испитног рока на којем ће студент полагати испит. Приступни рад мора да задовољи минимум критерија научно-истраживачког рада, прописаних Упутством за израду стручних и научних радова http://www.ef.unibl.org/dokumenti/82Uputstvo_za_izradu_strucnih_i_naucnih_radova.pdf.

Предуслов за излазак на завршни усмени испит је одобрен приступни рад од стране одговорних наставника.

Приступни рад мора имати јасно дефинисан проблем и предмет истраживања, циљ истраживања, дефинисане хипотезе, зависне и независне варијабле, описану примијењену методологију истраживања, очекиване резултате истраживања, преглед литературе, ако се ради и о емпиријском истраживању описан метод, узорак и резултате истраживања са дискусијом, концизан закључак у којем се постављене хипотезе потврђују или одбацују, као и технички обрађен текст према Упутству. Рад треба да садржи између 4,000 и 5,000 ријечи, Times New Roman, justified, font 12, spacing 1,5, укључујући сажетак, увод, табеле, слике, списак литературе и анекс са подацима из емпиријског истраживања, ако такво истраживање буде саставни дио рада.

Завршни (дипломски) рад

Завршни рад представља самосталну стручну обраду одређеног проблема. Процедuru пријаве, оцјене и јавне одбране дипломског рада можете прочитати у одлуци о начину и поступку пријаве, оцјене и јавне одбране завршног (дипломског) рада на првом циклусу студија на Економском факултету Универзитета у Бањој Луци

<https://ef.unibl.org/dokumenti/7250brazac-prijave-teme-zavrsnog-rada-na-prvom-ciklusu.pdf>

Студент може са једним неположеним испитом пријавити тему завршног (дипломског) рада. Студент предлаже ментору једну од 10 расположивих тема (теме погледајте у другом дијелу силабуса, прије испитних питања). Након одобрења теме, студент предлаже структуру рада, коју ментор прихвата са или без додатних сугестија. Приликом писања рада, неопходно је водити рачуна да се правилно цитирају доступни извори литературе и да се не користи нити један податак, број или чињеница коју је неко други написао, а да то студент не цитира. Посебно је неопходно обратити пажњу да се не преузимају дефиниције са неауторизованих интернет сајтова, попут Wikipedie, и уопште дефиниције са сајтова, већ искључиво из рецензираних научних радова и књига. Студент ће добити детаљно упутство електронском поштом о формату и начину писања дипломског рада са примјерима.

	УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ					
	Додипломске академске студије – I циклус студија					
	Студијски програм(и):	Академске додипломске студије Одсек: Пословна економија Смјер: Менаџмент и предузетништво				
Назив предмета	Економика и управљање малим и средњим предузећима					
Шифра предмета	Статус предмета	Семестар	Фонд часова	Број ECTS бодова		
	Обавезни	8.	4П+3В	7		
Наставници	Др Саша Петковић, ванр.проф.					
Условљеност другим предметима					Облик условљености	
Нема условљености						
Циљеви изучавања предмета:						
Овај предмет омогућава студентима да схвате значај и улогу малих и средњих предузећа (МСП) у економском расту и развоју једне земље. Студенти ће стећи систематска знања управљања процесима унутар МСП као и анализирање утицаја екстерних фактора на раст и развој МСП. Студенти ће теоретска сазнања добијена савладавањем Економике предузећа и Предузетничке економије на нижим годинама студија обогатити са концептуалним знањима ефикасног и ефективног управљања МСП, те ће стећи неопходна предзнања за наставак школовања на II циклусу студија.						
Исходи учења (стечена знања):						
Након завршетка овога курса студент ће стећи основна знања о предузетништву и управљању малим и средњим предузећима. Студент ће бити оспособљен пронаћи оптимална рјешења у управљању малим и средњим предузећима примјењујући основна знања из економске теорије и науке о одлучивању и имаће основна знања за даљње изучавање теорија економије и управљања малим и средњим предузећем. Студент ће бити у могућности да самостално и у тиму анализира пословне проблеме и изради бизнис план за сваки подухват у предузећу.						
Садржај предмета:						
Предузетништво као основ друштвеног напретка. Особине предузетника. Карактеристике МСП. Екстерно предузетништво и предузетничка оријентација. Дефинисање малог бизниса. Правне форме организације бизниса. Облици покретања предузетничких подухвата. Породични бизнис. Планирање предузетничког подухвата. Специфичности истраживања тржишта у МСП. Специфичности маркетинга у МСП. Утицај избора локације на перформансе малих бизниса. Набавно пословање МСП. Организација производње у МСП. Предузетничко образовање и трансфер знања. Управљање трошковима у МСП. Улога и специфични модели финансирања раста и развоја МСП. Нове институције предузетничке инфраструктуре. Рачуноводство и ревизија у МСП. Порези и доприноси у МСП. Улога МЛР у МСП. Управљање ризицима у МСП.						
Методe наставе и савладавање градива:						
Предавања, односно преношење систематских сазнања из литературе и практичних примјера. Илустрације и вјежбе који подразумевају двосмјерну комуникацију, а студенти су позвани да слободно износе своја мишљења о случајевима који ће се дискутовати. Главни облик рада биће обрада случајева из праксе, како би студенти научили како да стечена знања употребе у практичне сврхе. У току семестра организоваће се и двије студијске посјете успешним МСП у Републици Српској, као и предавања и разговори са успешним предузетницима и менаџерима.						
Литература:						
Петковић, С., и Берберовић, Ш. (2013). <i>Економика и управљање малим и средњим предузећима. Принципи и политике</i> . Бања Лука: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци. Петковић, С., и Милановић, М. (2017). <i>Лабораторија идеја. Од идеје до предузетничког подухвата</i> . Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци, Економски факултет. Пауновић, Б. (2017). <i>Предузетништво и управљање малим предузећем</i> . 3. издање. Београд: Универзитет у Београду, Економски факултет.						
Облици провере знања и оцјењивање:						
Похађање наставе	2 бода	Колоквиј I	0-20 бод.	Завршни испит	0-50 бод.	
Активност на настави (Семинарски рад, расправе, студије случаја)	0 - 8 бодова	Колоквиј II	0-20 бод.			
Посебна назнака за предмет:						
Име и презиме наставника који је припремио податке: Др Саша Петковић, ванр. проф.						

План и програм рада по недјељама у току семестра у академској 2018/2019. години:

	Датум	Предавања 4 часа седмично.	Датум	Вјежбе 3 часа седмично
I	26.02.	<p>УВОДНО ПРЕДАВАЊЕ Циљ курса, презентација начина рада и начина евалуације рада студената.</p> <p>ДЕФИНИСАЊЕ МАЛОГ БИЗНИСА Како дефинишемо мали бизнис (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 1) Улога малих предузећа и предузетништва у развоју цивилизације из историјске перспективе (иновације, предузетништво и индустријске револуције (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 3-5, 65-67, скрипта са предавања).</p>		
	27.02.	<p>Предузетништво као основ друштвеног напретка. (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 60)</p> <p>Особине предузетника. Предузетници и предузетни менаџери (Петковић и Милановић, 2017, стр. 18-24)</p>		
II	05.03.	<p>КАРАКТЕРИСТИКЕ МСП Врсте предузетништва (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 61, 63-65) Екстерно предузетништво и предузетничка оријентација (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 61) Однос предузетништва и менаџмента малих предузећа (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 67-68)</p> <p>Мала и средња предузећа – различитост приступа дефинисању. Дефинисање МСП у ЕУ, САД-у и Јапану (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 5-12). Мала и средња предузећа у развијеним земљама и привредна структура (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 12-14). Мала и средња предузећа у Републици Српској и Федерацији БиХ (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 20-29).</p>	06.03.	<p>Вјежбе 1 Представљање програма вјежби (10 минута) Презентација техника и метода доласка до пословних идеја (35 минута) Top 20 Small Business Ideas in USA for Starting Your Own Business https://www.youtube.com/watch?v=rNCguzYsyos (5 минута) Brainstorming – начин доласка до пословне идеје. Практични примјер фацилитирања сесије brainstorming: “друштвено одговорна android апликација” (20 минута) Проблемска анализа –Ishikawa дијаграм и програмско стабло у анализи узрок-посљедица рјешавања специфичног проблема (20 минута) Рад у групама: примјена проблемског стабла на конкретном примјеру из Самоевалуационог извјештаја</p>
	06.03.			

		Основна обиљежја малих и средњих предузећа (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 29-31). Мала и средња предузећа версус велика предузећа (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 42 - 46) Животни циклус малих и средњих предузећа (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 46 -49)		студијског програма Економија и псововно управљање 2017. Специфичан проблем који треба анализирати:“Одлазак младих у иностранство и будућност високог образовања“ (технику анализе прочитати у Петковић и Милановић, 2107, стр. 67-69) (45 минута)
III	12.03.	Правне форме организације бизниса (од самосталног предузетника до акционарског друштва) (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 32 - 42) ОБЛИЦИ ПОКРЕТАЊА ПРЕДУЗЕТНИЧКИХ ПОДУХВАТА Покретање нових послова-могућности и ограничења? (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 69) Почетак од нуле – start up бизнис. (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 73-75) Куповина постојећег предузећа. (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 75-78)	13.03.	Вјежбе 2 Сриједа, 12.03.2019. године Сала КСР (13:00-14:00 часова) Студије случаја из праксе: „Правни аспекти регистровања и пословања занатско-предузетничких радњи и предузећа у свјетлу нових законских рјешења у Републици Српској“, предавач доц. др Ненад Барош, сувласник адвокатске фирме „Барош“ http://www.bblegal.ba/ (60 минута) (14:30 – 16:00) Тимски рад – особине личности (40 минута) - презентација Преглед властитих особина (Упитник Meredith Belbin) - самоевалуација и дискусија (35 минута)
	13.03.	Појам франшизинга. (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 78) Мотиви коришћења франшизинга. Типови франшизинга. (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 79-82) Избор даваоца франшизинга. (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 82-83) How big Samsung is? 11:20 мин Video		
IV	19.03.	Појам и карактеристике породичног предузећа, улоге и односи, сукцесија и пренос власништва у породичном предузећу. (Deakens & Freel, 2011, стр. 226 – 238)	20.03.	Вјежбе 3 Сриједа, 20.03.2018. године Сала КСР (13:00-14:00 часова) Студије случаја из праксе: „Породично преузеће Компанија Lanaco: Од породичног предузећа до Лондонске берзе“. Драган Нинић, менаџер за развој пословања компаније Lanaco https://www.lanaco.com (60 минута) Сала са рачунарима (група I и II) 14:00-16:00 часова Представљање Водича за
	20.03.	ПЛАНИРАЊЕ ПРЕДУЗЕТНИЧКОГ ПОДУХВАТА Појам и циљ планирања. Начела планирања и врсте планова. Подјела планова према елементима и пословним функцијама (Петковић и Милановић, 2017, 184 – 190) Бизнис план и његова структура.		

		<p>Преглед рада и опис посла (Петковић и Милановић, 2017, стр. 190; скрипта са предавања)</p> <p>Анализе окружења предузетничког подухвата. Анализа тржишне тражње. Секторска анализа. SWOT и PEST анализа. Анализа конкуренције (Петковић и Милановић, 2017, стр. 190 -199; скрипта са предавања)</p>		<p>пословно планирање малих бизниса (10 минута) Како се пише приступни рад (методологија НИР-а)? (15 минута) Desk research: Анализа конкуренције Економског факултета (30 минута) Групна дискусија добијених резултата истраживања (20 минута)</p>
V	26.03.	<p>Специфичности истраживања тржишта у МСП. Истраживање тржишта и позиционирање производа и услуга (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 166-170; скрипта са предавања).</p>	27.03.	<p>Вјежбе 4</p> <p>КСР PEST(EL) анализа Економског факултета – рад у групама од 4 до 5 студената (45 минута) SWOT анализа Економског факултета – рад у групама од 4 до 5 студената (45 минута) Вјештине презентовања (10 минута)</p> <p>Презентација налаза истраживања, групна дискусија (35 минута)</p>
		<p>Основне алатке истраживања тржишта (квантитативне и квалитативне методе) (скрипта са предавања). Могућности и ограничења онлајн истраживања – примјер из праксе (скрипта са предавања).</p>		
	<p>СПЕЦИФИЧНОСТИ МАРКЕТИНГА У МСП Схватање концепта маркетинга МСП (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 160-164) Од продајне до маркетиншке оријентације (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 164-166) Улога маркетинг информационог система у примјени концепта маркетинга (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 170-173)</p>			
	<p>Маркетиншки микс у МСП (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 173-176). Маркетинг план као дио бизнис плана (скрипта са предавања).</p>			
VI	02.04.	<p>Директни маркетинг vs масовни маркетинг (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 176-178). Стратегија унапређења продаје примјеном интегрисаног маркетинг комуницирања (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 178-179).</p>		<p>Вјежбе 5</p> <p>Сриједи, 03.04.2018. године Сала КСР 13:00-14:00 часова</p> <p>Студије случаја из праксе: „Утицај примјене дигиталног маркетинга на развој конкурентске позиције малих бизниса https://www.mania.marketing/</p>
		<p>Могућности примјене дигиталног маркетинга у малим бизнисима (скрипта са предавања). Примјена информационих</p>		

		технологија у повећању ефективности пословања МСП (друштвене мреже, интернет и мобилни уређаји) (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 179-182).	03.04.	креативни директор, Дајан Јаворац (60 минута)
	03.04.	<p>УТИЦАЈ ИЗБОРА ЛОКАЦИЈЕ НА УСПЈЕХ МАЛОГ БИЗНИСА (Петковић и Милановић, 2017, стр. 82 - 96) Фактори локације бизниса Избор локације бизниса Локација објеката трговине Локација малих фабрика Локација бизниса заснованих на информационо-комуникационим технологијама. Значај избора локације</p> <p>НАБАВНО ПОСЛОВАЊЕ У МСП (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 153-158).</p> <p>Појам и значај набавног пословања Планирање набавки и основна начела политике набавки. Познавање тржишних прилика и политика избора добављача. Селекција добављача и избор најповољнијег добављача. Политика залиха</p>		<p>Да ли можемо да подстичемо креативност? Brainstorming 75, метода проф. др Marcene Sonneborn, University of Syracuse, Whitman School of Management - тимски рад у групама (45 минута) Како стимулисати креативност студенткиња и студената: Brainstorming 75, презентација групног рада, дискусија и анализа пословних идеја (30 минута)</p>
VII	09.04.	<p>ОРГАНИЗАЦИЈА ПРОИЗВОДЊЕ У МСП (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 182-189).</p> <p>Организација припреме производње. Пројектовање и конструкција производа. Организација производње Просторни услови. Заштита на раду.</p>		<p>Вјежбе 6</p> <p>Прво и друго поглавље бизнис плана – Преглед рада/Сажетак и Опис производа и/или услуге (10 минута) Вјежба: Описати производ (пословну идеју изабрану након примјене методе Brainstorming 75 – рад у групама) (35 минута) Презентација описа производа - представљање резултата рада по групама и дискусија (45 минута) Треће поглавље бизнис плана –истраживање тржишта–креирање упитника – презентација и рад у групама (45 минута)</p>
	10.04.	<p>ПРЕДУЗЕТНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ТРАНСФЕР ЗНАЊА Утицај формалног и неформалног образовања менаџера и предузетника на раст и развој МСП. (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 110-114, 116-119) Искуства Европске уније у промоцији трансфера знања у МСП. Европа 2020 (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 119-122 и слајдови са предавања) Концепт примјене научних достигнућа и комерцијализација иновација. Од инвенције до иновације. Врсте иновација.</p>	10.04.	

		(Петковић и Берберовић, 2013, стр. 114-116 и слајдови са предавања)		
VIII	15.04.	Колоквиј I (Сала 3, 11:00-12:30)		
IX	23.04.	УПРАВЉАЊЕ ТРОШКОВИМА У МСП Трошкови као облик улагања. Основне подјеле трошкова (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 192-193). Капацитет као полазна основа анализе динамике трошкова у МСП (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 195).	24.04.	Вјежбе 7 КСР Избор локације бизниса. Анализа локације бизниса – студија случаја (45 минута) Употреба тачке економичности у краткорочном пословном одлучивању (симулација пословног одлучивања). (45 минута) Методи обрачуна цијене коштања и примјер израде Cash Flow пројекције (примјери, рад у групама) (45 минута)
	24.04.	Зоне коришћења капацитета и динамика трошкова у МСП (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 210-214). Утицај квантитативне структуре трошкова на оптимално коришћење капацитета и зону добитка. (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 216-224).		
X	30.04.	Анализа тачке економичности у кратком року – значај за пословно одлучивање у кратком року у МСП (скрипта са предавања). Гранични трошкови, тачка економичности и оптимални капацитет (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 232-235).	01.05.	Нерадни дан
	01.05.	Нерадни дан		
XI	07.05.	УЛОГА И СПЕЦИФИЧНИ МОДЕЛИ ФИНАНСИРАЊА РАСТА И РАЗВОЈА МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА Специфични модели и форме финансијске подршке предузетничким подухватима у новоформираним предузећима (Петковић и Милановић, 2017, стр. 105 - 110).	08.05.	Вјежбе 8 КСР (13:00 - 14:00 часова) Студије случаја из праксе: „Како банка третира и финансијски подржава мала и средња предузећа – Комерцијална банка А.Д. Бања Лука“, http://www.kombank-bl.com/ генерални директор,

	08.05.	<p>Карактеристике фондова ризичног капитала (Hisrich et al., 2016, стр. 299).</p> <p>Значај фондова ризичног капитала (Hisrich et al., 2016, стр. 300).</p> <p>Приступ ризичном капиталу на западном Балкану (Hisrich et al., 2016, стр. 301).</p>		<p>доц. др Бошко Мекињић, http://www.kombank-bl.com/ (60 минута)</p> <p>Четврто поглавље бизнис плана – Маркетинг (15 минута) Израда маркетинг плана. Примјер: „Привлачење бруцоша“ Практична вјежба (60 минута)</p>
XII	14.05.	<p>Улога берзе у финансирању МСП. (Петковић и Милановић, 2017, стр. 128 - 132).</p> <p>Crowdfunding (Петковић и Милановић, 2017, стр. 134 - 137).</p>	15.05.	<p>Вјежбе 9</p> <p>Сриједа, 15.05.2019. године 14:30-17:00 часова</p> <p>Студијска посјета Coworking space Qlab Бања Лука http://qlab.space/coworking/ Тематско предавање: „Улога coworking space-а у подстицању формирања ИТ старт-апа“, Срђан Сукара, маркетинг менаџер.</p>
	15.05.	<p>Европска искуства у формирању и развоју кластера (Петковић и Милановић, 2017, стр. 168 - 170).</p> <p>Кластеризација у привредама малих земаља и транзиционим земљама (Петковић и Милановић, 2017, стр. 170 - 171).</p> <p>Организација кластера у Босни и Херцеговини (Петковић и Милановић, 2017, стр. 171 - 173).</p>		
XIII	21.05.	<p>НОВЕ ИНСТИТУЦИЈЕ ПРЕДУЗЕТНИЧКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ – „ВЈЕТАР У ЛЕЂА“ СТАРТ-АП ПРЕДУЗЕЋИМА</p> <p>Пословни акцелератори и coworking space (Петковић и Милановић, 2017, стр. 157 - 160).</p> <p>Технолошки паркови (Петковић и Милановић, 2017, стр. 173 - 178).</p> <p>Кластеризација – нова парадигма или још један теоријски модел (Petković et al., 2015)</p>	22.05.	<p>Вјежбе 10</p> <p>Сриједа, 22.05.2019. године КСР (13:00-14:00 часова)</p> <p>Студије случаја из праксе: „Међународни рачуноводствени стандарди за мале и средње ентитете“, проф. др Јелена Пољашевић, ванредни професор на предмету Теорија и политика биланса, Економски факултет и експерт Савеза рачуновођа и ревизора Републике Српске (60 минута)</p>
	22.05.	<p>РАЧУНОВОДСТВО И РЕВИЗИЈА У МСП</p>		

		(Петковић и Берберовић, 2013, стр. 246-252). Корисници и одабир употребе рачуноводствених информација Рачуноводствени информациони систем. Ревизија финансијских извјештаја Рачуноводствени стандарди за мале и средње ентитете.		Презентација V поглавља бизнис плана – Менаџмент (25 минута) Израда Gantt дијаграма на примјеру развијених пословних идеја – презентација и рад у групама (50 минута).
XIV	28.05.	ПОРЕЗИ И МСП (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 252-259). Порези као инструмент економске политике. Врсте пореских обавеза	29.05.	Вјежбе 11 Анализа израђених бизнис планова – презентације по групама и групна дискусија (135 минута)
	29.05.	УПРАВЉАЊЕ МЉР У МСП (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 262-269). Запошљавање у МСП Обука запослених у МСП Развој запослених		
XV	04.06.	УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА У МСП Квантитативна анализа ризика (РМІВОК 2014) (скрипта са предавања). Квалитативна анализа ризика (РМІВОК 2014) (скрипта са предавања). Облици осигурања ризика (Петковић и Берберовић, 2013, стр. 259-262).	05.06.	Завршне консултације и додјела потписа.
	05.06.	Business Idea Pitching / Canvas model презентације		
XVII		10.06.		Колоквиј II (Сала 3, 11:00-12:30)
Завршни испити:	18.06. (09 ^h) 02.07. (09 ^h) 03.09. (09 ^h) 17.09. (09 ^h) 01.10. (09 ^h)			

УПУТСТВО ЗА ИЗРАДУ СЕМИНАРСКОГ РАДА

Ко може да ради семинарски рад из Економике и управљања малим и средњим предузећима?

На основу Одлуке о начину праћења и валоризовања знања студената у академској 2018/19. години, према

Члан 5.

(1) Семинарски рад може писати и бранити само студент који оствари најмање **14** и више поена, већ после првог колоквија, уз сагласност предметног наставника.

(2) Предметни наставник, на почетку семестра, објављује списак расположивих тема, одређује коначни термин за додјелу тема, одобрава израду семинарског рада уколико студент испуњава услове за његову израду (минимум **14** поена на првом или другом колоквију) и студенту одређује термин одбране семинарског рада.

(3) Семинарски рад се мора одбранити на семинарској настави, испитним роковима или посебно организованим терминима од стране предметног наставника у току или прије завршног испита на који студент излази, а најкасније до завршетка семестра у којем је слушан предмет из кога се пише семинарски рад. Након званичног завршетка семестра, студент не може бранити семинарски рад из предмета који је већ одслушао у претходном семестру.

НАПОМЕНА ЗА СТУДЕНТЕ: Сваки студент који има право да аплицира за семинарски рад, сходно Члану 5. самостално ће одабрати и предложити тему семинарског рада, водећи рачуна да тема не излази из оквира наставног градива које је обрађено на предавањима и вјежбама. Студент не може добити тему која је већ раније додијељена најмање пет студената, што потврђује сарадник својом евиденцијом.

Искључиво ћемо радити електронским путем, тј. прво ћете контактирати наставника на sasa.petkovic@efbl.org са Вашим властитим приједлогом теме израде семинарског рада, најкасније до **05.06.2019. године**.

Када провјеримо да студент задовољава критерије, сходно члану 5. добићете потврду да студент може почети са израдом семинарског рада или ће предложити модификацију теме, ако то буде неопходно.

Семинарски радови ће бити самостални рад студента, који мора задовољавати све критерије израде стручног рада. Упутство за израду стручних и научних радова вам је доступно на нашој интернет страници.

Пажљиво ћете проучити Упутство за израду стручних и научних радова, и сходно томе упутству, приступићете обради одобрене теме и коначној изради семинарског рада. Посебно је неопходно водити рачуна да се прецизно дефинишу проблем и предмет истраживања,

истраживачке хипотезе, циљ и методе истраживања, тј. да увод буде концизан и јасан. Посебно ћемо цијенити и вредновати радове који уз теоријски дио, примјером из праксе потврђује или одбацује постављене хипотезе.

Када завршите свој рад, послаћете коначну радну верзију имејлом. Распон поена који можете добити за семинарски рад ће бити од 0-8 поена, што ће зависити од квалитета урађеног рада и поштовања тражених критерија из Упутства, као и презентовања рада.

г) Крајњи рок за пријаву приједлога теме и подношење теме је **05.06.2019. године**. Одбрана тема, уколико то одлучи предметни наставник, биће организована најкасније у току званичних љетних или јесењих испитних рокова.

ИСПИТНА ПИТАЊА ИЗ ЕКОНОМИКЕ И УПРАВЉАЊА МСП У АКАДЕМСКОЈ 2018/2019. ГОДИНИ

1. Улога малих предузећа и предузетништва у развоју цивилизације из историјске перспективе и предузетништво као основ друштвеног напретка. Како дефинишемо мали бизнис?
2. Особине предузетника. Предузетници и предузетни менаџери. Однос предузетништва и менаџмента МСП.
3. Врсте предузетништва: Екстерно предузетништво и предузетничка оријентација и интерно (корпоративно) предузетништво
4. Мала и средња предузећа – различитост приступа дефинисању (ЕУ, САД, Јапан, Република Српска и Федерација БиХ). Мала и средња предузећа у развијеним земљама и привредна структура.
5. Основна обиљежја малих и средњих предузећа. мала и средња предузећа версус велика предузећа и животни циклус малих и средњих предузећа.
6. Организационо–правни облици МСП (од самосталног предузетника до акционарског друштва)
7. Стратегија уласка у бизнис: Почетак од нуле – start up бизнис и куповина постојећег предузећа.
8. Стратегија уласка у бизнис: франшизинга, појам, мотиви коришћења, типови избор даваоца франшизинга.
9. Појам и карактеристике породичног предузећа, улоге и односи, сукцесија и пренос власништва у породичном предузећу.
10. Појам и циљ планирања. Начела планирања и врсте планова. Подјела планова према елементима и пословним функцијама.
11. Бизнис план и његова структура. Преглед рада и опис посла. Анализе окружења предузетничког подухвата. Анализа тржишне тражње. Секторска анализа. SWOT и PEST анализа. Анализа конкуренције.
12. Специфичности истраживања тржишта у МСП. Истраживање тржишта и позиционирање производа и услуга. Основне алатке истраживања тржишта (квантитативне и квалитативне методе)
13. Схватање концепта маркетинга МСП. Од продајне до маркетиншке оријентације. Улога маркетинг информационог система у примјени концепта маркетинга
14. Маркетиншки микс у МСП. Директни маркетинг vs масовни маркетинг.
15. Стратегија унапређења продаје примјеном интегрисаног маркетинг комуницирања. Могућности примјене дигиталног маркетинга у малим бизнисима и примјена информационог технологија у повећању ефикасности пословања МСП (друштвене мреже, интернет и мобилни уређаји)
16. Фактори и избор локације бизниса. Локација објеката трговине и малих фабрика и локација бизниса заснованих на информационо-комуникационим технологијама.
17. Појам и значај набавног пословања и планирање набавки и основна начела политике набавки.
18. Познавање тржишних прилика и политика избора добављача. Селекција добављача и избор најповољнијег добављача и политика залиха.

19. Организација припреме производње, пројектовање и конструкција производа, организација производње, просторни услови и заштита на раду.
20. Утицај формалног и неформалног образовања менаџера и предузетника на раст и развој МСП. Европа 2020.
21. Предузетништво и иновације. Од инвенције до иновације. Извори и врсте иновација.
22. Трошкови као облик улагања у МСП и Основне подјеле трошкова.
23. Капацитет као полазна основа анализе динамике трошкова и зоне коришћења капацитета и динамика трошкова
24. Утицај квантитативне структуре трошкова на оптимално коришћење капацитета и зону добитка.
25. Анализа тачке економичности у кратком року.
26. Модели и форме финансијске подршке предузетничким подухватима у новоформираним предузећима (кредити, лизинг и факторинг)
27. Модели и форме финансијске подршке предузетничким подухватима у новоформираним предузећима (Мезанин финансирање МСП, анђеоско финансирање и фондови ризичног капитала).
28. Улога берзе у финансирању МСП
29. Crowdfunding
30. Пословни акцелератори и coworking space
31. Технолошки паркови
32. Кластеризација – нова парадигма или још један теоријски модел
33. Европска искуства у формирању и развоју кластера
34. Кластеризација у привредама малих земаља и транзиционим земљама. Организација кластера у Босни и Херцеговини
35. Кредитно-гарантни фондови
36. Пословни (бизнис) инкубатори
37. Корисници и одабир употребе рачуноводствених информација. Рачуноводствени информациони систем. Ревизија финансијских извјештаја у средњим предузећима
38. Рачуноводствени стандарди за мале и средње ентитете.
39. Квантитативна и квалитативна анализа ризика (PMIBOK 2013)
40. Облици осигурања ризика.
41. Порези као инструмент економске политике.
42. Запошљавање у МСП
43. Обука запослених у МСП
44. Развој запослених

Основна литература:

Петковић, С. и Берберовић, Ш. (2013). *Економика и управљање малим и средњим предузећима. Принципи и политике*. Бања Лука: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци.

Допунска литература:

Petković, S., i Milanović, M. (2017). *Laboratorija ideja. Od ideje do preduzetničkog poduhvata*. Banja Luka: Univerzitet u Banjoj Luci, Ekonomski fakultet. ISBN 978-99938-46-72-7. Доступно на <http://www.cpme.ef.unibl.org/wp-content/uploads/2017/06/Laboratorija-ideja.pdf>

Пауновић, Б. (2017). *Предузетништво и управљање малим предузећем*. 3. издање Београд: Универзитет у Београду, Економски факултет.

Петковић, С. (2012). *Водич за пословно планирање. Практични водич за вјежбе*. Бања Лука: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци.

Deakins, D., & Freel, M. (2012). *Preduzetništvo i male firme*. Beograd: Data status.

Hisrich, R.D., Petković, S., Ramadani, V., & Dana, L.P. (2016). Venture Capital Funds in Transition Countries: Insights from Bosnia and Herzegovina and Macedonia. *Journal of Small Business and Enterprise Development*. 23(2), 296-315, DOI 10.1108/JSBED-06-2015-0078. (ESCI)

Petković, S., Trivić, J., i Latinović, B. (2015). Klasterizacija – nova paradigma ili još jedan teorijski model. *Acta Economica*. 13(22), 113-150. DOI: 10.7251/ACE1522113P.

Оквирне теме дипломских радова у академској 2018/2019. години:

1. Улога институција у развоју предузетништва: случај Републике Српске.
2. Предузетничка оријентација vs маркетиншка оријентација: пут ка успјеху или још једна од неуспјешних теоретских пословних концепција?
3. Изазови примјене стратешког планирања у малим бизнисима
4. Франшизинг као пословни модел: могућности и ограничења
5. Специфичности породичног предузетништва
6. Нове форме финансијске подршке предузетничким подухватима у раним фазама развоја предузећа: анђели инвеститори.
7. Улога фондова ризичног капитала у развоју стартап бизниса: студија IT стартапа у Републици Српској.
8. Улога фискалне политике у креирању пословног амбијента за развој сектора малих и средњих предузећа
9. Примјена информационих технологија у повећању ефикасности пословања малих и средњих предузећа
10. Управљање људским ресурсима и нематеријалном имовином у малим и средњим предузећима.